

Тема 11: Основний капітал – технічна основа виробництва.

Мета: ознайомитися із поняттям «капітал», вивчити його структуру, види, переваги та недоліки.

Основні поняття:

Капітал, власний капітал, позичений капітал, основний капітал, оборотний капітал.

План уроку:

1. Поняття «капітал».
2. Види капіталу.
3. Структура основного капіталу.
4. Переваги та недоліки власного і позиченого капіталу.

Конспект уроку:

1. Поняття «капітал».

Термін "капітал" походить від латинського "capitalis", що означає "основний, головний". У найперших роботах економістів капітал розглядався як основне багатство, основне майно. Під поняттям капіталу як основного багатства розумілось золото, гроші та інші скарби у будь-якому вигляді.

Розглядаючи економічну сутність капіталу, необхідно виділити такі його характеристики:

- § Капітал підприємства є основним фактором виробництва, оскільки від об'єднує всі фактори в єдиний виробничий процес.
- § Капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, які приносять дохід. У цій своїй якості капітал може виступати від виробничого фактора — у формі позикового капіталу, що забезпечує формування доходів підприємства не у виробничій (операційній), а в фінансовій (інвестиційній) сфері його діяльності.
- § Капітал є головним джерелом формування добробуту його власників. Він забезпечує необхідний рівень цього добробуту як у поточному, так і в перспективному періодах.

2. Види капіталу.

Капітал розрізняють за окремими класифікаційними ознаками.

За належністю підприємству:

- § Власний — характеризує загальну вартість коштів підприємства, що належать йому на правах власності й використовуються ним для формування визначеної частини його активів.
- § Позичений капітал характеризує залучені для фінансування розвитку підприємства на поворотній основі грошові кошти або інші майнові цінності. Усі форми позиченого капіталу, що використовуються підприємством, являють собою його фінансові зобов'язання, які підлягають погашенню в передбачені строки.

За цілями використання в складі підприємства:

- § Продуктивний — характеризує кошти підприємства, інвестовані в його операційні активи для здійснення виробничо-збутової діяльності.
- § Позичковий — являє собою ту його частину, яка використовується в процесі інвестування у грошові інструменти (короткострокові і довгострокові депозитні вклади в комерційних банках).
- § Спекулятивний — характеризує ту його частину, яка використовується в процесі здійснення спекулятивних (що базується на різниці в цінах) фінансових операціях.

За об'єктом інвестування:

- § Основний – характеризує ту частину капіталу підприємства, яка заінвестована у всі види його необоротних активів.
- § Оборотний – характеризує ту частину капіталу підприємства, яка заінвестована у всі види його оборотні активи.

За характером використання в господарському процесі:

- § Робочий – характеризує ту його частину, яка приймає безпосередню участь у формуванні доходів і забезпеченні всієї діяльності підприємства.
- § Неробочий – характеризує ту його частину, яка інвестована в активи, що не приймають безпосередньої участі в здійсненні різноманітних видів господарської діяльності підприємства і формуванні його доходів. Прикладом цього виду капіталу є кошти підприємства, інвестовані в приміщення та обладнання, що не використовуються; у виробничі запаси для продукції, знятої з виробництва; в готову продукцію, на яку повністю відсутній попит покупців у зв'язку з втратою нею споживчих якостей тощо.

За характером використання власниками:

- § Споживчий – після його розподілу на цілі споживання втрачає функції капіталу.
- § Накопичений – характеризує різні форми його приросту.

3. Структура основного капіталу.

Основний капітал — це засоби праці, які цілком і багаторазово беруть участь у процесі виробництва, тривалий час зберігають повністю або частково свою натурально-речову форму, а їхня вартість переноситься на вироблений продукт частинами в міру їх зношування. До основного капіталу зараховують ту частину продуктивного капіталу, яка авансована для придбання (купівлі) виробничих приміщень, споруд, машин, устаткування, комп'ютерів, інструментів. Перенесення частини вартості основного капіталу здійснюється шляхом амортизації і утворення амортизаційного фонду.

Структуру основного капіталу можна подати у вигляді схеми:

4. Переваги та недоліки власного і позиченого капіталу.

Вид капіталу, та його порівняння.	
Власний	

Переваги	§ Простотою залучення, оскільки рішення, пов'язані із збільшенням власного капіталу (особливо за рахунок внутрішніх джерел його формування) приймаються власниками і менеджерами підприємства без необхідності отримання згоди інших господарських суб'єктів. § Більш високою здатністю генерування прибутку в усіх сферах діяльності, оскільки при його використанні не потрібно сплачувати позичковий відсоток. § Забезпеченням фінансової стійкості розвитку підприємства, його платоспроможності в достроковому періоді і, відповідно, зниженням ризику банкрутства.
Недоліки	§ Обмеженість обсягу залучення і, в результаті цього, можливостей суттєвого розширення операційної та інвестиційної діяльності підприємства у періоди сприятливої кон'юнктури ринку і на окремих етапах його життєвого циклу. § Висока вартість порівняно з альтернативними позичковими джерелами формування капіталу. § Невикористана можливість приросту коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок залучення позикових фінансових коштів, оскільки без такого залучення не можливо забезпечити перевищення коефіцієнта фінансової рентабельності діяльності підприємства над економічною.
<u>Позичений</u>	
Переваги	§ Достатньо широкими можливостями залучення, особливо при високому кредитному рейтингу підприємства, наявності застави або гарантії поручителя. § Забезпеченням росту фінансового потенціалу підприємства при необхідності суттєвого розширення активів та зростання темпів росту обсягу його господарської діяльності. § Більш низькою вартістю порівняно з власним капіталом за рахунок забезпечення ефекту "податкового щита" (вилучення витрат на його обслуговування із оподаткованої бази при сплаті податку на прибуток).

Недоліки	§ Використання цього капіталу генерує найбільш небезпечні фінансові ризики в господарській діяльності підприємства — ризик зниження фінансової стійкості і втрати платоспроможності. Рівень цих ризиків зростає пропорційно росту питомої ваги використання позиченого капіталу. § Активи, спрямовані на рахунок позиченого капіталу, генерують меншу норму прибутку, яка знижується на суму виплаченого позичкового відсотка у всіх його формах (відсотка за банківський кредит; лізингової ставки; купонного відсотка за облігаціями; вексельного відсотка за товарний кредит тощо). § Висока залежність вартості позиченого капіталу від коливань кон'юнктури фінансового ринку. У деяких випадках при зниженні середньої ставки позичкового відсотка на ринку використання раніше отриманих кредитів (особливо на довгостроковій основі) стає підприємству не вигідним у зв'язку з наявністю більш дешевих альтернативних джерел кредитних ресурсів. § Складність процедури залучення, оскільки надання кредитних коштів залежить від рішення (кредиторів), вимагання, у деяких випадках, відповідних сторонніх гарантій або застави при цьому гарантії страхових компаній, банків або інших господарюючих суб'єктів надаються" як правило, на платній основі.
----------	--